
Adatlap témahirdetési javaslatához a Csonka Pál Doktori Iskola Tanácsa részére

Témavezető neve: **Kissfazekas Kornélia, PhD**
e-mail címe: **kissfazekas@urb.bme.hu**

Téma címe:

Történeti települések morfológiai elemzése, a városalaktani jellemzők és a fenntarthatóság összefüggései

Morphologic analysis of historical settlements, connections of urban morphology and sustainability

---

A téma rövid leírása:

A téma az urbanisztikához kötődő, és a történetiség iránt is fogékony kutatói habitussal rendelkező hallgatókat kívánja megszólítani.

A kutatás fő területe a hagyományos települési szövet, a jellemző szerkezeti, beépítési típusok elemzése, egyediségeinek, és fontosabb változásainak a bemutatása, különös tekintettel a települések jövőbeni működésére, a fenntarthatóság szempontjaira.

A fenntarthatóság, az urbanisztikai kutatási témák között az egyik legfontosabb és szerteágazóbb. Az új városfejlesztési irányok és dinamikus változó építészeti trendek alapján épülő és átépülő korszerű negyedek mellett a történeti városok egész más lakóminőséget, tartalmakat kínálnak. A városi fenntarthatósággal foglalkozó számos dokumentum, „agenda” egyet ért abban, hogy kulcskérdés a társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóság absztrakt módon megfogalmazott céljainak a településszintű megvalósítása és „átfordítása” konkrét, gyakorlati feladatokra, amelyek nem lehetnek mindenhol, mindenkor ugyanazok, vagyis sok helyspecifikus elemük is van. Ezek közé tartoznak a települések történeti, örökölt formai jellemzői, és az általuk biztosított élnéltség, az életmód, a társadalmi szokások és kapcsolatrendszer viszonya. Mennyiben meghatározóak a téri keretek, a történelmi térrendszer, a közterülethálózat és építészeti mintázatok, hol és milyen körülmények között tudnak megfelelni a fenntarthatóság és az élnéltség jelenkori feltételeinek?

Mi menthető át a történelmi településtípusok szerkezeti, formai örökségéből egy jövőben is fenntartani kívánt városi létbe?

Mennyiben különbözik a fenntarthatóság eszméje, értékrendje és igénye a világ különböző területein? Csak néhány fontosabb a lehetséges kutatási kérdések közül.

A cél nem egyetlen város fejlődéstörténetének feldolgozása, hanem a történeti események, térségi kapcsolatok, településhálózati viszonyok, folyamatok tér- és időbeli kontextusának, a városi morfológiában is nyomon követhető hatásainak az elemzése, napjainkra is ható folyamatainak a megértése. A téma nem kizárólagosan elméleti és történeti, alkalmas tipologizáló típusú megközelítésre, (történeti településszerkezet, beépítések, építészeti helyzetek, 'urban pattern'-ek elemzése), de - a kutató irányultsága nyomán - alapul szolgálhat jövőbeni területi/téri történések prognosztizálására, településfejlődési scenáriók megfogalmazására is.

The main line of research is the analysis of traditional urban fabric patterns, typical settlement and construction structure types, comparing their unique characteristics, universal elements and major changes, with special emphasis on questions of sustainability and liveability.

Sustainability is one of the most important and diverse of research topics within the scope of urbanism. Historical cities offer a substantially different quality of housing than modern quarters being constructed or transformed according to the new paths in urban development and dynamic architectural trends. Numerous documents and agendas on urban sustainability agree that it is of key importance that the abstract goals of social, environmental and economic sustainability should be implemented on a municipal level and that these goals should be translated into practical tasks which cannot be identical in all cases, as they also include several elements specific to each location, These include the inherited historical features of settlements, the locally provided level of liveability and way of living, as well as connections between local customs and social structure.

To what extent do spatial frameworks, historical spatial structures, networks of public spaces and architectural patterns determine possibilities, where and how can these cities satisfy the current conditions of sustainability and liveability?

What part of the morphological, structural heritage of historical settlement types can be preserved and included in the urban context of the future?

How different are ideas, values and demands connected to sustainability in different parts of the world?

These are just a few of the potential research questions.

The goal is not to scrutinise the development history of a single city, but to analyse the spatial and temporal context of historic events, regional connections and relations and processes within the settlement network, as well as their urban morphologic impact and to understand how these processes are affecting current conditions. The topic is not exclusively theoretical and history-centred, it is suitable for a more typological approach as well (analysis of historical urban structure, constructions, architectural situations, urban patterns), and, depending on the personal orientation of the researcher, it can also provide a basis for forecasting future territorial/spatial events, and drafting urban development scenarios.

A téma meghatározó irodalma:

- Oliveira, V.: (2016) Urban Morphology/An Introduction to the Study of the Physical Form of Cities; Springer
- Conzen, M. R. G.; Conzen M. P. szövegei pl. Thinking about Urban Form: Papers on Urban Morphology, 1932-1998; (2004) Peter Lang AG, European Academic Publishers, Bern,
- Kropf, K. (2016): The Handbook of Urban Morphology, John Wiley & Sons, Limited,
- Larkham P.J, Conzen M. P. (2014): Shapers of Urban Form: Explorations in Morphological Agency; Routledge, Taylor & Francis
- Bramley, G: (2009) Urban form and social sustainability: the role of density and housing type In: Environment and Planning/ Planning and Design. 36, pp. 30-48
- Panerai, Ph. Castex, J. Depaule, J.Ch; (2001) Formes urbaines – de l'îlot à la barre. Edition Parenthèses, Marseille
- Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>
- Urban Sustainability Framework (2018) - <http://documents.worldbank.org>
- <https://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html>;
- Resilient People Resilient Planet/A Future Worth Choosing https://en.unesco.org/system/files/GSP_Report_web_final.pdf

- <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>
- <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>

A téma hazai és nemzetközi folyóiratai:

- Urban Morphology (International Seminar on Urban Form) *Scopus*
- International Journal of Urban Sustainable Development *WoS*
- Journal of Urban History (SAGE) *Scopus, Impact Factor*
- CITIES *Scopus, Impact Factor*
- A+U (Architektúra and Urbanizmus) *Scopus, WoS*
- JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBANISM *Scopus*
- Építés- Építészettudomány (MTA) *Scopus*
- Történelmi szemle (MTA) *Scopus*
- Urbs (Magyar Történelmi Társaság) *Scopus*
- Tér és Társadalom (MTA KRTK)
- Periodica Politechnica Architecture (BME)

A témavezető fenti folyóiratokban megjelent 5 közleménye:

- *Urban form and sustainability in historic cities* (2018) (szerzőtárs: Khoshnaw, R.)- In: ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 47. 1-2 <https://doi.org/10.1556/096.2018.014> (Scopus)
- *Changes of Town Centres in the State Socialist Era – Processes And Paradigms in Urban Design* (2017) In: ARCHITEKTURA and URBANIZMUS, Vol. 51, No. 1 - 2 pp. 16-29. (Scopus, WoS)
- *A szocialista bányavárosok fejlesztésének morfológiai vonatkozásai (szerzőtárs: Lovra, É.) (2017), In: ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY, Vol. 45, 3-4, pp. 301-325* (Scopus)
- *Relationships between politics, cities and architecture based on the examples of two Hungarian new towns* (2015) In: CITIES 48. pp. 99-108. [doi:10.1016/j.cities.2015.06.007](https://doi.org/10.1016/j.cities.2015.06.007) (Scopus, Imp.factor:1.728)
- *A várostest morfológiája* (2014) (szerzőtárs: Gurdon, B.) In: ÉPÍTÉS ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 42 (3-4) pp. 171-203. (Scopus)

A témavezető utóbbi tíz évben megjelent 5 legfontosabb publikációja:

- *Amoeba Cities: Towards Understanding Changes in the Post-Socialist European Physical Environment* (társszerző: Benkő, M.) (2019) pp. 6-25; In: Benkő, M.-Kissfazekas, K. (szerk.) *Understanding Post-Socialist European Cities: Case Studies in Urban Planning and Design*, L'Harmattan. ISBN 978-2-343-16182-2
- *Ideologie und Stadtbau / Budapest in dem Staatssozialismus* (társszerző: Körner, Zs.) In: Tamáska, M; Rief Vernay, B. (szerk.) *Stadträume des 20. Jahrhunderts in den Donaumetropolen Wien und Budapest; (Megjelenés alatt) Bécs, Ausztria : Praesens Verlag, (könyvfejezet lektorált)*
- *The urban structure and architectural specificities in the post-socialist new towns; (2016) Szirmai, V. (szerk.) In: 'Artificial Towns' in the 21 Century Social Polarization in the New Town Regions of Eastern - Central Europe* pp. 403-439. – (könyvfejezet, lektorált)
- *Relationships between politics, cities and architecture based on the examples of two Hungarian new towns* (2015) In: CITIES 48. pp. 99-108.
- *Metamorphosis of public spaces in Hungary: or the question of context within the public spaces of the communist and post-communist period* (2013): JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBANISM 37(3) pp. 182-193. [doi:10.3846/20297955.2013.832391](https://doi.org/10.3846/20297955.2013.832391)

A témavezető eddigi doktoranduszai:

Gurdon Balázs – felvétel éve: 2013; abszolutórium: 2017. február
Rebaz Khoshnaw – felvétel: 2017. szept.

Témavezető aláírása

Budapest, 2019. február 26.

Melléklet: a téma bővebb leírása

Témavezető neve: Kissfazekas Kornélia, PhD
Name of Supervisor

Téma címe: Történeti települések morfológiai elemzése, a városalaktani jellemzők és a fenntarthatóság összefüggései

Research Topic: *Morphologic analysis of historical settlements, connections of urban morphology and sustainability*

Témaismertető:

Az urbanisztikával foglalkozó, mai fiatalabb kutatógenerációt elsősorban a kortárs folyamatok foglalkoztatják, azoknak is a nemzetközi illetve a nagyvárosi típusú történései, ugyanakkor ezek megértéhez és prognosztizálhatóságához szükség van a múltbéli folyamatok megismerésére is.¹

A téma a múlt - (jelen) - jövő között kapocsként a települések térbeliségének jellemzőivel (állandóságaival és változásaival) kíván foglalkozni, a fenntarthatóság és élıhetőség kérdéskörére külön fókuszálva.

A kutatás egyik fı vezérfonala hagyományos települési szövetek, jellemző szerkezeti típusok, beépítési karakterek elemzése (témától függően: tájegységenkénti/országonkénti/régiónkénti vagy nemzetközi kontextusban: földrészenkénti) egyediségeik, állandó elemeik és fontosabb változásaik bemutatása. A fellelhető különbözı városmonográfiák behatóan elemeznek egy-egy várost, de alapvetően történelmi és objektum-orientált szemlélettel, melyekbıl hiányzik az összetett, összehasonlító elemzés. A cél nem egyetlen város fejlődéstörténetének feldolgozása, hanem a történeti események, térségi kapcsolatok, településhálózati viszonyok, folyamatok tér- és idıbeli kontextusának, és a városi morfológiában is nyomon követhető hatásainak az elemzése, napjainkra is ható folyamatainak a megértése.²

A városmorfológia³ nemzetközi szinten nagyon dinamikusan fejlődő kutatási témaköre és módszertana iránt külföldön rendkívül széles körű és szerteágazó az érdeklődés. Ezt bizonyítja a hozzákötődő konferenciák nagy látogatottsága, ahol alkalmanként többszáz fiatal kutató is bemutatja a történelmi városfejlődésük táji, regionális és nemzeti morfológiai specifikumjait.⁴

---

¹ Kapcsolódva a témavezető publikációihoz és oktatási tevékenységéhez:

- *The impact of the Danube on settlement morphology waterfront context of Hungarian settlements* (2019) pp. 16-34 In: Danube Bend (Dunakanyar) Microregion; Pálffy S. (szerk) ISBN 978-963-313-308-8

- *Urban form and sustainability in historic cities. A case study of two neighbourhoods in Erbil city/Iraq*; (2018) In: ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 47. 1-2 <https://doi.org/10.1556/096.2018.014> (szerzőtárs: Khoshnaw,R.)

- *Shapes and Layers* (2016). In: City as Organism. New Visions for Urban Life-ISUF Rome 2015-Conference Proceedings. Strappa, G. , Amato, A.R.D, Camporeale, A (szerk.) U+D Edition (Rome) Vol. 1-2. pp. 87-97 (ISBN:97888941188-1-0)

- *A várostest morfológiája* (szerzőtárs: Gurdon Balázs) (2014) In: ÉPÍTÉS ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 42 (3-4) pp.171-205.

² Kropf, K. (2016): The Handbook of Urban Morphology, John Wiley & Sons, Limited

³ Oliveira, V. (2016) Urban Morphology/An Introduction to the Study of the Physical Form of Cities; Springer

⁴ <http://www.urbanform.org>

A városi fenntarthatóság és az élhetőség témaköre - amely jelen kutatási téma másik fő eleme - hihetetlenül tág és rendkívül aktuális. A fenntartható fejlődés szükségessége legtöbb szakterületen nem csak a közös gondolkodás vezérmotívuma, de egyfajta kötelező retorikai elem is. A hozzátartozó fogalmak lassan közhelyszerűvé váltak. Mindemellett a témával elkötelezetten foglalkozók számára nyilvánvaló, hogy a hajdan deklarált három - a gazdasági, szociális és környezetvédelem/ökológia - alappillérén túl, számos további, elengedhetetlen és fontos fogalomkör kapcsolható hozzá, részben önállóan is értelmezve, részben a fenti főbb fogalmak tartalmát tovább árnyalva, abba illeszkedően.⁵

Ezek közül az egyik legfontosabb témakör építészeti/városépítészeti szempontból a városi fenntarthatóság és élhetőség téri kereteinek és formáinak a viszonya, a történelmi előképek, mintázatok életképessége, a városmorfológia és a fenntarthatósági szempontok egymásra hatása, és a földrészenkénti kulturális különbségekből adódó eltérések megértése és elemzése.⁶

A város-morfológia elemzése a kutató irányultsága nyomán alapul szolgálhat jövőbeni területi/téri történések prognosztizálására, településfejlődési scenáriók megfogalmazására.⁷ A téma tehát nem feltétlenül elméleti és történeti, nem 'holt-tudomány', hiszen a településtervezés során, különösképpen nagyobb összefüggő területrészek esetén⁸ elengedhetetlenül fontos, hogy ne formalista, elméleti alapú döntések szülessenek, hanem az alaktani mintázatok élhetőségének, életképességének, fenntarthatóságának ismeretén is alapuljanak.⁹

A sokak által vitatott kompaktváros fogalmának¹⁰ széleskörű megjelenésével a városforma és a fenntarthatóság kapcsolata ma már evidencia, a viszony pontos tartalma, mérhetősége - az olyan direkt mutatószámokon túl, mit a sűrűség¹¹ - még számos nyitott, kutatásra érdemes kérdést tartogat.

---

⁵ <http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>; <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>

⁶ Bramley, G. (2009) *Urban form and social sustainability: the role of density and housing type* In: Environment and Planning/ Planning and Design 36, pp. 30-48

⁷ Elkin, T., McLaren, D.; Hillman, M. (1991): *Reviving the city: Towards sustainable urban development*. London, Friends of the Earth.

⁸ Frey, H. (1999): *Designing the city: towards a more sustainable urban form*. London, E & FN Spon. P

⁹ Jenks, M. - Jones, C. (2009) *Dimensions of the sustainable city*. Vol. 2. Springer Science & Business Media.

- Jabareen, Y.R. (2006) Sustainable urban forms: Their typologies, models, and concepts. *Journal of planning education and research*, 26 (1) 38-52.

- Salat, S.-Labbé, F.-Nowacki, C. (2011) *Cities and Forms, on Sustainable Urbanism*, Paris, Hermann.

- Yannas, S. (1998): *Living with the city: Urban design and environmental sustainability*. In: Environmentally friendly cities, Ed. Maldonado Eduardo and Simon Yannas, pp. 41-48. London, James & James.

¹⁰ *Compact City Policies / A Comparative Assessment* DOI: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264167865-en>

¹¹ *Urban Sustainability Framework* (2018) - <http://documents.worldbank.org>

Description of topic:

Today's young generation of researchers in the field of urbanism are mainly interested in contemporary processes, and especially in international and metropolitan phenomena. However, to understand and forecast these, processes of the past need to be recognised.

The research topic is intended to focus on the (changing and stable) spatial characteristics of settlements as a link between their past and present (and perhaps future), with special emphasis on questions of sustainability and liveability.

One of the main lines of research is the analysis of traditional urban fabric patterns, typical settlement structure types and characters, comparing their unique characteristics, universal elements and major changes – in either a local/regional/national or international context, depending of the specific topic. Available urban monographs offer thorough analyses on individual cities, but these generally have a historical and object-oriented approach, lacking complex comparative analysis. The goal is not to scrutinise the development history of a single city, but to analyse the spatial and temporal context of historic events, regional connections and relations and processes within the settlement network, as well as their urban morphologic impact and to understand how these processes are affecting current conditions.

Urban morphology is a research topic undergoing dynamic development internationally, and there is an exceptionally widespread interest in methodology. This is shown by the high attendance of conferences on the topic, where hundreds of young researchers offer insight into their local, regional and national morphologic peculiarities of historic urban development.

¹² Depending on the personal orientation of the researcher, the topic can provide a basis for forecasting future territorial/spatial events, drafting urban development scenarios. Therefore, the topic is not necessarily theoretical, historical and it is not a „dead science“, as it is of utmost importance in urban design, and especially in large-scale planning of contiguous urban areas, to avoid formalism and theory-based decision-making and implement policies based on knowledge on the liveability, viability and sustainability of morphological patterns.

The topic of urban sustainability and liveability – the other main element of the research topic – is incredibly wide and immensely current. The necessity of sustainable development is in many fields of research not only a central idea of discussion, but also a mandatory rhetorical element. Concepts related to sustainability have slowly become cliché. However, those dedicated to the topic find it unquestionable that many essential ideas are linked to this topic even beyond its originally declared „three pillars“ – economic, social and environmental/ecological –, sometimes independently, and sometimes adding further nuances to the aforementioned fields. From an architectural/urban design point of view, one of the most important of these topics is the relationship between urban sustainability and the spatial framework of liveability, the viability of historic examples and patterns, the interaction between urban morphology and sustainability concerns and the understanding and analysis of continental differences originating from different cultural backgrounds.

With the widespread adoption of the controversial idea of compact cities, the interconnectedness of urban morphology and sustainability is now considered obvious. However, questions like the exact extent of this connection and its measurability – beyond direct methods like density – still hold many secrets worthy of investigation.